

Пишук Б. І.

д.е.н., професор,

*Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України; Україна; e-mail: pshykb@rambler.ru*

Печенко О. О.

аспірант,

Університет банківської справи Національного банку України, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті наведено характеристику основних проблем, які стримують процеси банківської інвестиційної діяльності в Україні та обґрунтовано напрями їх вирішення. Особливу увагу акцентовано на заходах щодо розширення ресурсної бази, активізації банківських вкладень у реальні та фінансові активи, створення та функціонування інвестиційних банків, посилення заходів державного впливу, спрямованих на підвищення прибутковості та зниження ризиків банківського інвестування.

Ключові слова: банк, банківська інвестиційна діяльність, фінансування інвестицій.

Формул: 0; рис.: 0, табл.: 0, бібл: 5

Pshyk B. I.

Doctor of Economics, Professor,

*Lviv Banking Institute University of Banking of the National Bank of Ukraine;
Ukraine; e-mail: pshykb@rambler.ru*

Pechenko O. O.

PhD student, University of Banking of the National Bank of Ukraine, Ukraine

ACTUAL PROBLEMS OF BANKING INVESTMENT IN UKRAINE

Abstract. The article contains description of the main problems that hinder the process of investment banking activities in Ukraine and reasonable directions of their decision. The special attention accent on measures to increase the resource base, enhance banking investments in real and financial assets, the establishment and operation of investment banks, strengthening of State influence aimed at increasing profitability and reducing risk of investment banking..

Key words: bank, banking investment, investment financing.

Formulas: 0; fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 5

JEL Classification: G 21, G 31, D 81.

Пишук Б. И.

*д.э.н., профессор, Львовский институт банковского дела Университета банковского дела
Национального банка Украины;*

Украина; e-mail: pshykb@rambler.ru

Печенко О. О.

аспирант, Университет банковского дела Национального банка Украины, Украина

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье приведена характеристика основных проблем, которые сдерживают процессы банковской инвестиционной деятельности в Украине и обоснованы направления их решения. Особое внимание акцентировано на мероприятиях по расширению ресурсной базы, активизации банковских вложений в реальные и финансовые активы, создания и функционирования инвестиционных банков, усиления мер государственного воздействия, направленных на повышение доходности и снижение рисков банковского инвестирования.

Ключевые слова: банк, банковская инвестиционная деятельность, финансирование инвестиций.

Формул: 0; рис.: 0, табл.: 0, библи: 5

Вступ. Перед економікою України сьогодні стоїть важливе завдання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, що потребує значних обсягів інвестицій на модернізацію виробничих комплексів та розвитку національної інфраструктури. Зважаючи на дефіцит державного бюджету України, незначні обсяги інвестування іноземного капіталу в економіку України через низький рівень державного та корпоративних міжнародних кредитних рейтингів, низькі темпи нарощування власного інвестиційного капіталу суб'єктів господарювання, основним джерелом інвестиційних ресурсів для підприємств стають ресурси банківських установ. Адже роль банківської системи полягає у спрямуванні грошових потоків з метою отримання максимальної ефективності від їх використання.

Тому необхідність здійснення банками інвестиційних вкладень впливає, насамперед, з прагнення банків досягти найбільшої доходності за одночасної підтримки своєї платоспроможності, розширення клієнтської бази банку і створення структури їх комплексного обслуговування, зміцнення конкурентної позиції банку на ринках та зниження загального ризику банківської діяльності. Відтак в економічній науці і банківській практиці назріла необхідність поглибленого дослідження особливостей і перспектив розвитку банківського інвестування, форм та методів вкладення банківського капіталу з позицій врахування їх впливу на економічний розвиток та розробки методологічних засад вимірювання ефективності інвестицій банку з урахуванням ризиків.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Дослідженням проблем розвитку банківської інвестиційної діяльності та підвищення її ефективності займалися такі зарубіжні вчені як: Г. Александер, Д. Бейлі, Г. Марковіц, П. Роуз, Дж. Сінкі, В. Усоскін, Ф. Фабоцці, У. Шарп та ін. Однак їхні теоретичні обґрунтування і прикладні розробки розраховані на країни з розвинутою ринковою системою господарювання не повною мірою відповідають умовам розвитку вітчизняної банківської системи. Адаптація зарубіжних розробок до умов і специфіки діяльності банків в Україні становить значний науковий і практичний інтерес і потребує спеціальних досліджень.

Результати досліджень вітчизняних науковців у сфері банківських інвестицій висвітлені у працях О.В. Васюренка, О.Д. Вовчак, В.М. Геєця, М.П. Денисенка, Б.Л. Луціва, А.М. Мороза, А.А. Пересади, С.К. Реверчука, М.І. Савлука та ін.

Однак зміни останніх років зумовлюють необхідність перегляду існуючих положень стосовно інвестиційної діяльності банків та розроблення нових підходів до інвестиційного забезпечення потреб суб'єктів господарювання і населення з урахуванням не тільки реальної ситуації, а й перспектив їх розвитку. На даний час залишається чимало проблемних питань, які потребують додаткового вивчення, а також відповідного теоретичного, методичного та практичного вирішення, зокрема: відсутність дієвого механізму банківського інвестування, недосконалість важелів державного впливу у напрямку здійснення банківським сектором операцій, послуг щодо акумулювання грошових коштів фізичних та юридичних осіб і їх трансформація у кредити та інвестиції; низький ступінь впровадження вітчизняними банками нових інвестиційних продуктів, методів аналізу та управління інвестиційною діяльністю.

Тому метою статті є висвітлення основних проблем активізації банківської інвестиційної діяльності в Україні та пошук шляхів їх вирішення.

Результати дослідження. Проблеми участі вітчизняних банків в інвестиційних процесах значною мірою пов'язані зі специфікою становлення і розвитку банківського сектора в Україні. Це визначає необхідність аналізу участі банків в інвестуванні економіки (як в аспекті оцінки їх інвестиційних можливостей, так і в аспекті видів банківського інвестування) у взаємозв'язку з процесом формування банківської системи України. При цьому доцільно виділити наступні групи проблем.

Перша група проблем пов'язана із дослідженням макроекономічних умов і чинників зміни характеру інвестиційної діяльності, основних напрямів розвитку банківської системи і кредитного ринку, виявлення причин і наслідків інвестиційної кризи в Україні. Нині макроекономічна ситуація не сприяє активній інвестиційній діяльності банків, що зумовлено слабкою конкурентноздатністю значної частини вітчизняних підприємств. Інфляція витрат, деформуючи структуру ціни, підвищуючи ресурсну складову, викликає зростання цін. Крім того, негативно позначаються на процесах інвестування неплатежі, що порушують нормальний відтворювальний цикл. Активізація інвестиційної діяльності є неможливою без перегляду податкової системи в бік її спрощення і зниження податкового тиску.

Серед інших причин доцільно виділити наступні: інфляція, що призводить до відпливу коштів із виробничої сфери у фінансову і торгівельно-посередницьку, втрата амортизацією функції забезпечення простого відтворення; надмірне оподаткування прибутку підприємницьких структур; високі процентні ставки за кредитами, які набагато перевищують рівень рентабельності виробництва в реальному секторі та рівень дохідності за інвестиційними проектами; нерозвиненість законодавчого захисту приватної власності; підвищений ризик для іноземних інвесторів; інвестиційна (ощадна) пасивність населення.

Друга група проблем зумовлена характером та обсягом сформованої ресурсної бази. На нинішній день банкам ще не вдалося залучити значні обсяги довгострокових ресурсів, що, своєю чергою, гальмує інвестиційну активність банків. Нині більшість банків не має у своєму розпорядженні достатньої власної бази для великих і надійних інвестиційних вкладень. Капітал банків в Україні сьогодні еквівалентний 192,6 млрд. грн., тобто становить лише 13% ВВП, а активи – трохи більше 80% ВВП¹.

На наш погляд, причинами невідповідності ресурсної бази потребам банків щодо здійснення інвестицій є незадовільне функціонування грошово-кредитної системи, низький рівень монетизації економіки, що призводить до переміщення грошей у позабанківський тіньовий обіг та відпливу капіталів за межі України. Сучасна вітчизняна податкова практика не створює умов для зростання обсягів інвестиційної діяльності банків, оскільки повернення інвестиційних кредитів здійснюється упродовж декількох років, після завершення всього комплексу робіт, і в цей період банк ще не має прибуткових джерел для сплати податків. В Україні суттєвого нарощування капіталу банків за ринкових умов не відбувається і через те, що рентабельність банківського капіталу є невисокою і становить 0,12 % на початок 2014 року, що нижче від світових орієнтирів².

За таких обставин близько 90% усієї потреби в грошових ресурсах для активних операцій банків, у тому числі інвестицій, покривається за рахунок залучених коштів, основну частину яких становлять депозити. Водночас строкові зобов'язання юридичних і фізичних осіб становлять дещо більше половини зобов'язань банків, а середній строк зобов'язань – лише 5 місяців. Середній строк активів у банківській системі становить менше року – всього 254 дні (дещо більше 8 місяців). Це дає підстави стверджувати про невідповідність термінів ресурсної бази та інвестиційних проектів (на сьогодні значну частку в структурі пасивів банку становлять короткострокові ресурси, тоді як здійснення інвестицій передбачає довгостроковий характер).

За середнім розміром активів українські банки відстають від банків більшості країн: від десяти (США) до тисячі разів (Японія). Звідси, першорядним завданням щодо розвитку інвестиційних операцій банку є нарощування власного капіталу та збільшення ресурсної бази, а підвищенню рівня капіталізації банківської системи сприятимуть такі

¹ Розраховано за даними офіційного інтернет-сайту Національного банку України

² Там же.

чинники: скорочення відпливу капіталу за кордон, впровадження ефективного валютного контролю з боку держави, створення сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Тому важливими проблемами активізації інвестиційної діяльності банків є вкрай низькі розміри власного капіталу багатьох українських банків та незадовільна структура і якість пасивів, їх переважаючий короткостроковий характер, незбалансованість структури активів і пасивів. Ця проблема потребує розробки заходів з стимулювання вкладення заощаджень суб'єктів економіки до інвестиційних проектів – для інституційних інвесторів, а також довгострокових депозитів – для фізичних осіб, що дозволить сформувати необхідну ресурсну базу інвестиційної діяльності. Найбільш доцільним буде встановлення податкових пільг для банківських установ, а також для їхніх акціонерів при спрямуванні їхніх коштів на поповнення банківського капіталу, спрощення процедури реєстрації емісії банківських акцій. На нашу думку, слід впровадити часткове (50%) оподаткування доходів, спрямованих на капіталізацію банківських установ, звільнити від оподаткування отримані дивіденди від володіння акціями банків, а також дивіденди, спрямовані на їх реінвестування. Для банків привабливим варіантом збільшення власного капіталу могло б стати, на нашу думку, розповсюдження привілейованих акцій серед міноритарних акціонерів.

Ще одним важливим заходом з розширення інвестиційного потенціалу банків є створення прозорого, швидкого та надійного механізму випуску банками та іншими фінансовими посередниками фінансових інструментів (депозитних сертифікатів, облігацій, єврооблігацій, привілейованих акцій), який повинен передбачати: скасування державного мита за реєстрацію інформації про випуск фінансових інструментів капіталізації банків; швидку реєстрацію випусків; мінімізацію витрат на реєстрацію; систематизацію інформаційних потоків щодо здійснених випусків.

Крім того, необхідно створити сприятливі умови для інвестування фінансових ресурсів інституційних інвесторів (недержавних пенсійних фондів, страхових компаній, інвестиційних фондів) у фінансові інструменти банків. Це потребує внесення змін до низки Законів України, зокрема «Про недержавне пенсійне забезпечення» (ст. 40) щодо збільшення лімітів інвестування недержавних пенсійних фондів у банківські фінансові інструменти. Це пов'язано з тим, що на сьогодні банки є головними інвесторами національного ринку боргових цінних паперів (державних та корпоративних). Для акумулювання додаткових фінансових ресурсів необхідно розбудувати систему національних інституційних інвесторів, які зможуть накопичити достатній розмір грошових ресурсів та профінансувати розміщення фінансових інструментів банків.

Третя група проблем пов'язана із створенням сприятливих умов для здійснення банками інвестицій, що тісно пов'язано з макроекономічною політикою держави. До головних засобів або інструментів державного регулювання банківської інвестиційної діяльності належать: *правові інструменти* – закони і законодавчо-нормативні акти та *економічні інструменти* – важелі грошово-кредитної політики; важелі податкової політики; використання іноземних інвестицій; портфельні інвестиції; державні гарантії; інші. Державне регулювання банківського фінансового інвестування набирає все чіткіших форм і методів і має всі перспективи дієво впливати на ефективність банківських інвестицій. Однак в державі практично відсутні механізми, які б чітко регулювали спільну діяльність банків та держави у сфері інвестування, а також розподіл між державою та комерційними банками ризиків при довгострокових інвестиціях. З метою активізації інвестиційної діяльності банків держава повинна їм: по-перше, забезпечити можливість накопичити необхідні для цього кошти; по-друге, розділити з ними ризик інвестиційної діяльності, зумовлений економічним становищем країни; по-третє, сприяти підвищенню прибутковості інвестиційної діяльності [2, с. 22].

Відповідно, виходячи з слабого інвестиційного потенціалу, виникає **четверта** група проблем – низька активність банків у фінансуванні інвестиційної діяльності. За даними НБУ, більшість банківських інвестицій сьогодні здійснюється у формі інвестиційних кредитів. Так питома вага кредитів інвестиційного характеру в складі кредитного портфеля банків займає досить незначну позицію порівняно з обсягами коштів, які надаються з метою фінансування поточної діяльності. Так, реальні інвестиції, представлені кредитами на придбання, будівництво і реконструкцію нерухомості, становлять лише 1,2 % загального обсягу наданих позик, тоді як частка інших інвестиційних кредитів є дещо вищою, однак її рівень в 13,5 % недостатній для належного забезпечення розвитку реального сектора економіки. Порівняно із зарубіжними країнами, аналогічний показник є на рівні більш ніж 40 %, а питома вага таких кредитів в інвестиційних ресурсах фірм і корпорацій економічно розвинутих країн становить у межах 25–60 %.

Це зумовлено низкою наступних причин: низький рівень платоспроможності позичальників (суб'єкти господарювання не завжди в змозі надати достатні гарантії щодо повернення отриманих кредитів); відсутність дієвих стимулів банківського інвестиційного кредитування державою; значний рівень ризиків інвестування для банків (нестабільність стану національної економіки не дозволяє прогнозувати результат реалізації інвестиційних проектів підприємствами та, відповідно, рівень рентабельності інвестованих ресурсів); високі ставки відсотка за кредитами (ризикованість інвестиційних кредитів є однією з причин, що стимулює банки підвищувати ставки для забезпечення дохідності операцій); високі вимоги банків до забезпеченості інвестиційних кредитів; непередбачуваність (нестабільність) економічної та політичної ситуації в країні (загальний фактор системного ризику для емітента та інвесторів), основних макроекономічних показників та фінансових індикаторів; недостатня сформованість ринку інвестиційних проектів; недостатньо вивчений набутий розвинутими зарубіжними країнами досвід банківської інвестиційної діяльності; нестача (або відсутність) у багатьох банках кваліфікованих фахівців з належним знанням інвестиційного ринку, галузевої специфіки клієнтів, які б займалися розробленням комплексних і раціональних інвестиційних рішень для клієнтів тощо.

Одним з видів кредитування інвестиційної діяльності є синдикуване кредитування. Так порівняно з 2008 роком обсяг ринку синдикуваних кредитів у цілому знизився в 5,7 рази і на початок 2012 року становив 302 млн доларів США. Відповідно зменшилася кількість таких кредитів та їх середньозважений обсяг з 15 до 4 та із 115,1 до 75,5 млн доларів США відповідно. Крім того, головними проблемами розвитку цього фінансового інструменту на фінансовому ринку України є: новизна цього виду кредитування для більшості вітчизняних банків та підприємств; недосконалість чинного законодавства у сфері синдикуваного кредитування; дефіцит взаємної довіри і співпраці в банківському товаристві; порівняно висока вартість кредитів для підприємницьких структур і складність узгодження процентних ставок та комісійних [3, с. 9].

Для вирішення проблем синдикуваного кредитування в Україні, необхідними є: оптимізація банківського права, що застосовується до синдикуваних кредитів; уніфікація кредитної практики, правового оформлення кредитів і пакетів документів, використовуваних банками в синдикуваних угодах; проведення консультацій із узгодження загальних підходів та вирішення існуючих проблем синдикуваного кредитування із державними регулюючими органами, а також проведення практичних семінарів із залученням іноземних експертів; на основі матеріалів цих конференцій і семінарів, а також статистичної інформації про надані вже синдикувані кредити необхідно є розробка відповідних методичних рекомендацій і правил синдикуваного

кредитування; стимулювання процесів добровільного об'єднання банків, рівнозначних за обсягами діяльності, у великі синдикати, що могло б вирішити проблему наявності у банків ресурсів для кредитування, різних як за обсягами і термінами, так і вартістю.

І хоча надання кредитів залишається головною функцією банків, вони дедалі частіше переглядають структуру активів, ставлячи собі за мету збільшення частки портфеля цінних паперів у сукупних активах. У зарубіжній банківській практиці на придбання цінних паперів банки спрямовують значну частину коштів від 1/5 до 1/3 фінансових ресурсів. У вітчизняних банках частка таких вкладень у сукупних активах банків становить менше 11%. Так, загальний обсяг вкладень банків України в боргові цінні папери за період з 2005 до 2012 рр. зріс майже у 12 разів і становив на початок 2013 року 98 678 млн грн. Найпопулярнішими були вкладення в цінні папери центральних органів державного управління, частка яких за аналізований період зросла із 41,6 до 71,0%, а обсяги таких вкладень збільшилися більш ніж у 20 разів – з 3 344 млн грн у 2005 році до 70 165 млн грн на кінець 2012-го. Це було пов'язано з високим рівнем ставок дохідності за облігаціями внутрішньої державної позики. Значно меншими є вкладення банків у боргові цінні папери нефінансових корпорацій (підприємницьких структур). Попри те, що обсяги таких вкладень зросли майже в 5,5 раза (з 3 910 до 21 130 млн грн), їхня частка знизилася до 21,4%. Незначні частки вкладень банків спостерігається в боргові цінні папери страхових компаній і недержавних пенсійних фондів, а також інших фінансових посередників, які впродовж аналізованого періоду в цілому знизилися з 1,1 до 0,2% та 5,8 до 1,7% відповідно. Дослідження вкладень в акції дають підстави стверджувати, що спостерігається чітка тенденція до вкладення банками коштів в акції інших фінансових корпорацій. Загальний обсяг таких вкладень за аналізований період зріс більш як у п'ять разів (з 505 до 2 707 млн грн), а їхня частка у структурі вкладень банків України в акції – з 14,1 до 39,6%. Це пов'язано зі створенням банками дочірніх структур, які ведуть діяльність виключно у сфері надання фінансових послуг [4].

З метою вирішення зазначеної групи проблем необхідно з боку держави вжити низку заходів, спрямованих на підвищення дохідності і зниження ризикованості інвестиційної діяльності, а саме: податкове заохочення банків, які кредитують пріоритетні інвестиційні напрями за пільговою ставкою; часткове (50%) формування резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями (насамперед інвестиційними кредитами на пріоритетні цілі та вкладеннями в акції підприємств реального сектора); зменшення оподаткування прибутку банків, отриманого від довгострокових операцій з інвестиційного кредитування пріоритетних напрямів терміном понад 5 років та довгострокових фінансових інвестицій; організація державного страхування інвестиційних вкладень банків, спрямованих підприємствам, діяльність яких пов'язана зі значними ризиками; надання державних гарантій банкам за інвестиціями, спрямованих у пріоритетні галузі економіки та проекти

Крім вище перелічених, існує й **п'ята** група проблем, які пов'язані з недостатнім асортиментом інвестиційних продуктів банків України. Дослідження показують, що продукти інвестиційного банкінгу здебільшого розвинуті у найбільших і великих банках, які обслуговують різні категорії клієнтів – корпоративних, індивідуальних клієнтів, фінансово-кредитні установи, місцеві органи влади (з питань супроводження емісій муніципальних цінних паперів). Поряд з інвестиційним кредитуванням та вкладанням коштів у корпоративні цінні папери, банки цих груп здійснюють андеррайтинг, виконують функції зберігача цінних паперів, здійснюють брокерське і дилерське обслуговування, а також низку послуг з питань супроводу інвестиційної діяльності клієнтів.

Натомість малі і середні банки в основному здійснюють інвестиційне кредитування, а також брокерську, дилерську діяльність та функції зберігача цінними паперами. Таку ситуацію можна пояснити тим, що банки цих груп володіють набагато меншими ресурсними та організаційними можливостями порівняно з найбільшими та великими банками, а також відсутністю у них ліцензій на здійснення таких послуг та, відповідно, кваліфікованих спеціалістів у сфері інвестиційного банкінгу.

Порівняно незначними обсягами характеризуються такі напрями інвестиційного банкінгу як андеррайтинг – 7,99 млрд грн, діяльність з управління цінними паперами – 0,82 млрд грн і діяльність з управління активами інвестиційних фондів і взаємних фондів інвестиційних компаній – 0,04 млрд грн, що свідчить про домінуючу спекулятивну складову фондового ринку. Це викликано такими причинами: необхідність несення емітентами суттєвих витрат, пов'язаних із залученням фінансових ресурсів; низький рівень інвестиційної привабливості більшості емітентів та їхніх інвестиційних проектів; слабкі можливості вітчизняних банків і підприємств щодо виходу на зовнішні фінансові ринки; недостатня обізнаність менеджерів банків і підприємств стосовно техніки здійснення андеррайтингу.

Також хочемо акцентувати увагу й на **шостій групі** проблем – проблемах створення та функціонування в Україні інвестиційних банків. Так у 2004 році в Україні створено Український банк реконструкції та розвитку (УБРР), який належить Державній інвестиційній компанії (ДІК)³, котра володіє 99,99% статутного капіталу банку. Ряд обставин не дозволяє віднести цей банк до категорії БР. На відміну від більшості зарубіжних установ цього типу, діяльність УБРР не регулюється окремим законом, а проводиться у рамках законодавства про банки і банківську діяльність. УБРР не має чіткої спеціалізації, а позиціонує себе як універсальну банківську установу.

Впродовж останніх років УБРР здійснював такі операції: відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів; приймання вкладів (депозитів) від юридичних осіб; розміщення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках; розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик; здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені; купівля/продаж іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України від власного імені та за дорученням клієнтів; емісія власних цінних паперів.

Також УБРР не можна вважати банком розвитку й з інших вагомих причин. По-перше, географію діяльності цього банку обмежено практично однією областю (Київською), він не має регіональних філій і відділень, тоді як абсолютна більшість зарубіжних БР мають розгалужену мережу своїх представництв усередині країни та за кордоном. По-друге, капітал банку є мізерним, він не здатний справити відчутний вплив на економіку. На початок 2013 р. із 175 вітчизняних банків УБРР займав 171-у позицію за розмірами власного капіталу (66,484 млн грн) та активів (157,335 млн грн), поступаючись за цими показниками перед першим у рейтингу «Приват Банком», відповідно, у 251,9 і у 922,35 рази [5]. Тим часом у зарубіжних країнах БР традиційно входять до числа найпотужніших національних банків.

³ ДІК створена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 року № 471 “Про утворення державного підприємства «Державна інвестиційна компанія». Засновником ДІК є держава в особі Кабінету Міністрів України. Компанія належить до сфери управління Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. Метою ДІК є провадження інвестиційної діяльності, пов'язаної з відтворенням основних засобів виробництва, капіталізацією активів держави, державною підтримкою державних інноваційних та інвестиційних проектів.

УБРР практично не здійснює довгострокове інвестиційне кредитування виробництва — основне джерело його доходів складають операції з надання кредитів у поточну діяльність СГ та короткострокових кредитів іншим банкам, оперативного лізингу, а також короткострокових операцій на міжбанківському ринку. Умови, строки та вартість кредитів відповідають середньоринковим і зорієнтовані переважно на обслуговування поточних потреб економічних суб'єктів. З точки зору привабливості для бізнесу, ці кредити практично нічим не відрізняються від кредитів комерційних банків, тому немає підстав говорити, що УБРР порівняно з іншими банками надає суб'єктам господарювання преференції в доступі до інвестиційних ресурсів.

Можна стверджувати, що де-юре в Україні є, проте де-факто відсутній БР у тому форматі, який притаманний таким банкам. Тому доцільно переглянути діяльність УБРР або створити новий Український банк розвитку (в тому числі шляхом можливої реорганізації діючого УБРР). Тому на даний час назріло питання формування нової моделі організації такої установи, в основу якої закладено низку принципових відмінностей порівняно з комерційними банками для уникнення дублювання їхніх функцій та відповідності своєму функціональному призначенню, а саме: специфічний механізм мобілізації довгострокових ресурсів, які доцільно формувати за рахунок капітальних видатків бюджету, доходів від приватизації державного майна, довгострокових кредитів комерційних банків, отриманих під державні гарантії на виконання державних інвестиційних програм, залучених урядом кредитів від іноземних і міжнародних фінансових організацій, коштів від емісії середньо- і довгострокових ОВДП, призначених на покриття бюджетного дефіциту, емісії власних боргових цінних паперів тощо; створення особливого механізму довгострокового інвестування в основний капітал реального сектору економіки (через прямі довгострокові кредити, вкладення в акціонерний капітал, андерайтинг тощо); покладання в основу своєї діяльності загальнодержавних і регіональних пріоритетів соціально-економічного розвитку, принцип неприбуткової діяльності (за одночасного дотримання принципу безбитковості); надання іншим фінансовим інституціям гарантії повернення кредитів, перерозподіляючи тим самим їхній кредитний ризик і стимулюючи тим самим збільшення обсягів кредитування; фінансування економічних суб'єктів, які функціонують у комерційно непривабливих сферах, не створюючи при цьому конкуренції комерційним банкам; основну увагу зосереджувати на пріоритетних об'єктах соціально-економічного розвитку — малоприбуткових, капіталомістких, із тривалим строком окупності та високими ризиками фінансування їхньої діяльності; отримання інституційних привілеїв під виконання перелічених вище завдань.

На нинішній день назріла об'єктивна необхідність розроблення та реалізації відповідного документа — Програми сприяння розвитку інвестиційної діяльності банків, який би визначав пріоритетні напрями діяльності банків у сфері інвестиційного бізнесу, а також економічні, організаційні і правові засади та заходи щодо стимулювання участі банківських установ у сфері фінансування інвестиційних проектів, спрямованих на економічне зростання та забезпечення підприємств довгостроковими фінансовими ресурсами для реалізації інвестиційних цілей. І саме ці, описані вище пільгові умови щодо стимулювання інвестиційної діяльності банків, повинні знайти відображення в цьому документі.

Окрім зазначених вище, існують й інші проблеми розвитку банківської інвестиційної діяльності, які потребують вирішення, зокрема високий рівень централізації банківського капіталу та активів у центральних регіонах і нерозвиненість регіональної банківської мережі; недостатній контроль у банках за процесом формування і реалізації інвестиційної політики та організації інвестиційної діяльності банків; недосконалість процентної політики банків щодо визначення вартості

залучення та розміщення інвестиційних ресурсів, що повинно забезпечити отримання прибутку; низький рівень організації рекламної кампанії, невиправдано високу вартість реклами; відсутність довіри населення до інструментів ринку цінних паперів та нестачу оборотного капіталу у юридичних осіб тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Викладені вище думки, ясна річ, не охоплюють всього спектру проблем, пов'язаних із активізацією банківської інвестиційної діяльності в Україні. Кожна із складових розвитку цієї сфери має свої специфічні шляхи вирішення проблем, що стверджує про необхідність проведення відповідних досліджень у сфері розроблення механізмів для забезпечення розвитку економіки України, у тому числі й за рахунок банківського інвестування.

Інвестиційна діяльність банків є важливим джерелом розвитку реального сектора економіки, забезпечуючи тісний зв'язок між секторами юридичних осіб, фізичних осіб і банківських установ. Однак проведене дослідження стану банківського інвестування в останні роки свідчить про недостатній рівень розвитку даної сфери при наявності вагомого потенціалу до її розширення. Даний факт пов'язаний з рядом причин об'єктивного та суб'єктивного характеру, які стосуються як загального рівня стабільності розвитку національної економіки в різних її сферах, так і незацікавленістю банків у фінансуванні інвестиційних проектів у зв'язку зі значними ризиками та невідповідністю термінів ресурсної бази строкам реалізації інвестицій. Розглядаючи заходи, які дозволять підвищити масштаби інвестиційної діяльності банків, варто зазначити, що, передусім, стимулювання даної сфери варто розпочати зі створення стабільних умов розвитку економіки, що передбачає стійку нормативно-правову базу та режим оподаткування, підтримку фінансової стійкості учасників інвестиційних проектів, а також розробку чіткого механізму зниження ризикованості банківського інвестування, що й є перспективами подальших досліджень.

Література

1. Пшик, Б. І. Фінансово-кредитні відносини в Україні: проблеми становлення, перспективи розвитку, напрями вдосконалення [Текст] : монографія / Б. І. Пшик ; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Київ : УБС НБУ, 2011. – 530 с.
2. Вовчак, О. Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні [Текст] / О. Д. Вовчак // Кредоінвест. – 2006. – № 11. – С. 20–22.
3. Вахненко, Т. Внешние корпоративные заимствования и риски для финансовой стабильности [Текст] / Т. Вахненко // Зеркало недели. – 2008. – № 6. – С. 9.
4. Цінні папери в портфелі депозитних корпорацій (крім Національного банку України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/Electronic%20bulletin/data/3.4-Securities.xls>.
5. Дані фінансової звітності банків України станом на 1.01.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=6409.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2014

©Пшик Б. І., Печенко О. О.

References

1. Pshyk, B. I. (2011). *Financial and credit relations in Ukraine: problems of formation, development perspectives, areas of improvement*. Monografiya. Institute for Regional Studies of the NAS of Ukraine. K.: UB NBU, 530.
2. Vovchak, O. D. (2006). Bank investment activity in Ukraine. *Kredoinvest*, 11, 20-22.
3. Vakhnenko, T. (2008). External Corporate borrowing and risk for finansovoy stabylnosty. *Zerkalo nedeli*, 6, 9.
4. *Securities held by depository corporations (excluding National Bank of Ukraine)*. Available at <http://www.bank.gov.ua/Statist/Electronic%20bulletin/data/3.4-Securities.xls>
5. *These financial statements of banks of Ukraine as of 1.01.2012*. Available at http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=6409

Received 12.11.2014

© Pshyk B. I., Pechenko O. O.